

ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО

III-IV КОНГРЕС СХОДОЗНАВЦІВ

м. Київ,
23–24 грудня 2020 р.

Кримський
Крим
Кримське

ГЕЛЬВЕТІКА
ВИДАВНИЧИЙ ДІМ

ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

III-IV КОНГРЕС СХОДОЗНАВЦІВ

до 150-ї річниці від дня народження Агатангела Кримського

Частина I

23–24 грудня 2020 р.

Видавний дім
«Гельветика»
2020

НАУКОВИЙ КОМІТЕТ:

Володимир Казарін – професор (Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського);
Олексій Хамрай – професор (Інститут сходознавства імені А. Кримського НАН України);
Ольга Мавріна – доцент (Інститут сходознавства імені А. Кримського НАН України);
Marzea Godzinska – PhD (University of Warsaw);
Уміт Їлдиз – PhD, доцент (Посольство Республіки Туреччина в Україні, атташе з питань освіти);
Костянтин Комісаров – PhD, доцент (Київський університет імені Бориса Грінченка);
Ірина Дрига – PhD, доцентка (Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського);
Мехмет Челенк – PhD, доцент (Університет Улудаг);
Озкул Чобаноглу – PhD, доцент (Університет Хаджеттепе);
Ібрагім Шахін – PhD, доцент (Егейський університет);
Хакан Киримли – PhD, доцент (Університет Бількент);
Наріс Сейдаметова – PhD, доцент (Стамбульський університет);
Таміла Сеїтг'яєва – PhD, старший викладач (Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського).

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

Бессараб Олександр Володимирович – в.о. завідувача кафедри східної філології ННІ філології та журналістики Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського;
Дрига Ірина Миколаївна – доцентка кафедри східної філології ННІ філології та журналістики Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського;
Сеїтг'яєва Таміла Решатівна – старший викладач кафедри східної філології ННІ Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського;
Колега Юрій – інспектор кафедри східної філології ННІ філології та журналістики Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського.

Т 66 III-IV Конгрес сходознавців (до 150-ї річниці від дня народження Агатангела Кримського): Збірник матеріалів м. Київ, 23–24 грудня 2020 р. – Київ: Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського, 2020. – Ч. 1. – 184 с.

ISBN 978-966-992-356-1

У збірнику представлено стислий виклад доповідей і повідомлень, поданих на III-IV Конгрес сходознавців (до 150-ї річниці від дня народження Агатангела Кримського), який відбувся на базі Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського 23–24 грудня 2020 р.

УДК 008(1-11)(063)

ЗМІСТ

НАПРЯМ 1. ДАВНІЙ СХІД

Stephan Theilig

A linked history. Brandenburg-Prussia
and the Islamic worlds in Eastern Europe..... 8

Гахреманіфар Навід, Петрова Озель Л. П.

Персоналії лікарів Давнього Ірану: етнокультурний аспект 9

Дергачева Л. В., Зайончковський Ю. В.

О находке дирхема Хана Ногая
в Арцизком районе Одесской области..... 13

Іванова Т. Ю., Беляєва К. О., Маснюк В. Р.

Сучасні підходи до вивчення проблем історії Сходу
у шкільному курсі всесвітньої історії 16

Кравець М. С.

Інформаційний формат культури Давнього Сходу:
аксіологія проблеми 20

Лікарчук Д. С.

Легізм як чинник централізованої монархії..... 22

Мельник М. Т.

Символізм в костюмі Стародавнього Єгипту..... 25

Панишко С. Д.

Технологія таджину на території північних регіонів України
у XIV – XV ст. як кулінарний спадок Золотої Орди 29

Предеина М. Ю.

Государство и революция в Китае:
очерк с точки зрения культурной традиции 32

Тарасенко М. О.

Пам'ятники Стародавнього Єгипту в музеях України:
історія формування та сучасний стан 36

Ян Чжуан

Зародження школи танцю у Китаї..... 41

References:

1. Theilig Stephan. „Halbmond über dem Ruppiner See – Einblicke in die Kontaktgeschichte Ostprignitz-Ruppins mit orientalischen Lebenswelten“, in: Jahrbuch Ostprignitz-Ruppin 2021 – Menschen, Bilder Geschichten. Berlin/Neuruppin 2020, p. 114-135.
2. Fernand Braudel „Geschichte und Sozialwissenschaften. Die longue durée“, in: Claudia Honegger (Ed.): Schrift und Materie der Geschichte. Vorschläge zu einer systematischen Aneignung historischer Prozesse. Frankfurt am Main 1977, p. 47–85.
3. Bhabha Homi K. The Location of Culture. London, New York 1994.
4. Theilig, Stephan. Türken, Mohren und Tataren. Muslimische (Lebens-)Welten in Brandenburg-Preußen im 18. Jahrhundert. Berlin 2013.
5. Hotopp-Riecke, Mieste: Ikonografie der Angst. Deutsche Tatarenbilder im Wandel: Barbaren, Alliierte, Migranten. Berlin 2017.

Гахреманіфар Навід

*інженер харчової промисловості, магістр,
студент медичного факультету
Університету Азад Табриз*

Петрова Озель Л. П.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри українознавства і лінгводидактики
Харківського національного педагогічного університету
імені Г. С. Сковороди*

ПЕРСОНАЛІЇ ЛІКАРІВ ДАВНЬОГО ІРАНУ: ЕТНОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ

Проблеми формування культури суспільства в галузі медицини, створення технологій для зміцнення й збереження людини як головної цінності, підвищення рівня медичної освіти, становлення поглядів на здоров'я, еволюцію оздоровчих систем, пов'язаних із забезпеченням повноцінного життя особистості в її різноманітних психосоматичних та духовно-фізіологічних проявах, завжди були й залишаються в центрі уваги спеціалістів-медиків, а також валеологів, психологів, екологів, педагогів, філософів та лінгвістів різних країн світу.

Культура охорони здоров'я, комфортної праці й активного відпочинку впродовж тисячоліть розвитку цивілізацій посідала чільне місце у

медико-філософських системах світу, національно-ментальних установках і орієнтирах, була й залишається індикатором життєвого рівня особистості, сім'ї, певного етнонаціонального соціуму, показником іміджу й місця держави в рейтингу світових медичних систем.

У цьому комплексі цінностей вагоме місце належить персоналіям лікарів, що завжди перебувають на вістрі проблем, пов'язаних із терміновим та адекватним реагуванням на виклики, зокрема й епідемії та пандемії, екологічні катастрофи як природного, так і техногенного та військового характеру, а також на улагодження морально-етичних криз, що порушують повноцінну життєдіяльність особистості в її індивідуально-психічному, етнічному, світовому вимірі.

Під впливом нових реалій лікарі, психологи, соціологи, педагоги, філософи сучасності звертають увагу на досвід давніх систем оздоровлення й гармонійної життєдіяльності у країнах, що віддавна мали дієві засоби вдосконалення фізичного й духовного потенціалу особистості, серед яких значне місце за популярністю посідають найперше країни Сходу – Індія, Китай, Єгипет, Туреччина. У парадигмі культур із давніми традиціями лікування й зцілення, поширення й популяризації здорового способу життя одне з почесних місць належить медико-культурним надбанням Ірану (Персії) як цивілізації, що дала світу низку персоналій лікарів-універсалів, шкіл і напрямів, чие новаторство, прогресивні погляди, підходи до лікування та оздоровлення актуальні й нині, а також потребують більш глибокого аналізу, осмислення та популяризації.

Найбільш відомий давньоіранський полімат, перський науковець-енциклопедист, філософ, хімік, астроном, теолог, поет **Абу Алі Сінна (Авіценна)** (908 – 1037) здобув визнання завдяки лікарській діяльності: його вважають автором концепції інерції та імпульсу; одним із перших, хто звернувся до психоаналізу, аромотерапії та нейропсихіатрії; провів трепанацію черепа; написав близько 450 трактатів із різних галузей науки. Найвідомішими роботами є «Книга зцілення» – ґрунтовна філософська і наукова енциклопедія, а також «Канон лікарської науки», де Авіценна почав досліджувати таку галузь медицини, як нейропсихіатрія, першим висунув ідею про синдром для діагностування захворювань; підтримав думку давньогрецьких медиків про те, що епідемії спричиняються викидами у повітря (теорію міазмів); ґрунтовно досліджував спосіб життя довгожителів, отже, заклав основи геронтології.

Чимало творів **Абу Бакр Мухаммада Ал Разі** (близько 865 – близько 925; європейське латинізоване ім'я вченого – Разес (Rhazes) і Абубатер (Abubater), всесвітньовідомого перського ученого-енциклопедиста, алхіміка і філософа, перекладені латинською мовою, стали широко відомими та визнаними у колі західноєвропейських

інтелектуалів; лікарська діяльність його пов'язана із Багдадом, де вчений студіював медицину, керував клінікою. Глибоке вивчення античної науки, медицини, філософії збагатило його власні праці з відповідних галузей знань, а також етики, теології, логіки, астрономії, фізики й алхімії.

Основні роботи Ал-Разі – «Аль-Хаві» («Всезагальна книга з медицини») та 10-томна «Медична книга, присвячена Мансупу» – своєрідні енциклопедії арабською мовою, що стали основними книгами тогочасних лікарів. Ал-Разі залишив також настанови для спорудження лікарень та вибору місця для них, створив праці про значення спеціалізації лікарів, про медичну допомогу для бідного населення.

Одним із перших учених висловив припущення про інфекційну природу деяких хвороб. У праці «Про віспу та кір» перський науковець дав класичний опис цих хвороб, особливо відзначивши їх несприйнятливості до повторного захворювання. Як практик увів у медичний обіг поняття укладання історії хвороби для кожного пацієнта, використання гіпсової пов'язки з метою іммобілізації кінцівки при переломах; одним із перших почав застосовувати вату при перев'язках та кетгут для зшивання ран.

Опис хімічних операцій, зокрема плавлення тіл, декантації, фільтрування, дигерування, дистиляції, сублімації, амальгамування, розчинення, коагуляції запропонований також ученим Ал-Разі, який уперше в історії розвитку хімії спробував класифікувати відомі йому речовини на три класи: землісті (мінеральні), а також рослинні та тваринні.

Після завоювання Александром Македонським Іран увійшов до складу елліністичної держави, тому, маючи самобутні етнонаціональні традиції, іранська медицина збагатилася також досягненнями античної системи лікування, чому особливо сприяла діяльність медичної школи в Гундішапурі, вчені якої переклали на сирійську та арабську мови праці Аристотеля, Гіппократа, Діоскоріда, Галена, окремі роботи китайських та індійських лікарів.

На основі аналізу праць [1; 3; 6; 7; 9] доходимо основних висновків про специфіку діяльності лікарів Давнього Ірану, що значно сприяла еволюції знань із медицини, а також посіла вагоме місце в історії іранської етнічної та світової культури:

- в основній більшості – це полімати та енциклопедисти, тобто філософи, психологи, теологи, хіміки, математики, астрономи, юристи, політики, історики, оратори, письменники й філологи часто в одній особі;

- їх життєдіяльність проходила в умовах полікультурного середовища (Алі Сінна народився в Бухарі, але значна частина життя пройшла

в Персії; арабський енциклопедист Ібн Рушд родом із Кордови (Іспанія), але жив у Марокко);

- медичні висновки ґрунтовані на результатах практичної діяльності та глибокому вивченні природничих наук;

- праця лікаря стала тією сферою, завдяки якій можна було здобути визнання в суспільстві, популярність, отримати матеріальне забезпечення, мати вплив на політичні події (чимало лікарів-філософів працювали при дворах султанів, мали впливові посади);

- створили праці енциклопедичного характеру, що використовувалися у закладах медичної освіти як провідні підручники; чимало їхніх теоретико-методологічних тез і постулатів є актуальними й нині;

- започаткували нові галузі, котрі стали прототипами різних напрямів сучасної науки, як-от: психоаналізу, ароматерапії, психіатрії;

- як лікарі-практики мали досвід медико-педагогічної діяльності; почали здійснювати чимало нових, раніше невиконуваних операцій;

- сформували актуальний і нині підхід, що полягає в орієнтації найперше на профілактику та попередження хвороби; своєю працею і творчістю впроваджували нові концепції, принципи та системи лікування, оздоровлення й загального зміцнення організму.

- висунули гіпотези, що були підтверджені практикою через століття;

- проголошували нові й нестандартні для свого часу ідеї, морально-етичні й естетичні настанови, як-от Ібн Рушд про рівноправність статей та необхідність використовувати потенціал і здібності жінок у суспільній та громадській діяльності, про риси, якими повинен володіти глава держави;

- володіли знаннями європейських філософсько-етичних систем, зокрема античних.

Список використаних джерел:

1. Верхратський С., Заблудовський П.Ю. Історія медицини. К. : Вища школа. 1991. 431 с.

2. Гахреманифар Н., Петрова Озель Л.П. Медицинское образование в Иране: ревью в Украине // Modern science: problems and innovations. Abstract of the 6th International scientific and practical conference. SSPG Publish, Stockholm, Sweden. August 23-25, 2020. P. 222–226.

3. Драч О.О., Борисенко Н.М. Історія медицини і фармації: навчальний посібник. Черкаси, 2018. 244 с.

4. Ігнат'єв П.М. Країнознавство. Країни Азії. Навчальний посібник. Чернівці: Книги – XXI. 2006. 424 с.

5. Країни світу і Україна: Енциклопедія в 5-ти т. / Редкол. : А.І. Кудряченко та ін. К. : Фенікс, 2017.

6. Луцик Л.Ф., Малюта В.Р., Мельник В.І., Григола О.Г. Історія медицини і медсестринства: Медицина, 2018. 376 с.
7. Крижанівський О.П. Історія Стародавнього Сходу. К. : Либідь. 2002. 592 с.
8. Рубель В.А. Історія середньовічного Сходу. К. : Либідь. 1997. 464 с.
9. Сагадеев А.В. Ибн-Сина (Авиценна). Москва: Мысль. 1980. 239 с.

Дергачева Л. В.

*доктор истории, старший научный сотрудник
Нумизматического кабинета Библиотеки Академии наук Румынии*

Зайончковський Ю. В.

*доцент,
доцент кафедры социально-гуманитарных дисциплин,
Харьковского национального университета
строительства и архитектуры*

О НАХОДКЕ ДИРХЕМА ХАНА НОГАЯ В АРЦИЗКОМ РАЙОНЕ ОДЕССКОЙ ОБЛАСТИ

Целью предлагаемого доклада является введение в научный оборот и предварительная атрибуция интересного нумизматического памятника, не встреченного до сих пор в научных публикациях, – именного серебряного дирхема хана Ногая.

По информации, собранной авторами, весной 2019 года в Арцизком районе Одесской области были найдены 16 дирхемов. Пятнадцать из них можно формально отнести к крымской чеканке хана Токты, о шестнадцатой монете, воспроизведенной на Рис. 1, речь пойдет ниже.

Легенду лицевой стороны публикуемой монеты авторы реконструируют следующим образом: . Она может быть переведена как «ХАН / СПРАВЕДЛИВЫЙ / НУГТАЙ».

Легенда реверса выглядит так: и может быть интерпретирована как «ЧЕКАН КРЫМ 96».

Необходимо отметить, что опубликованный более четверти века назад тип крымских дирхемов Ногая несет на себе монгольскую форму имени хана – Нухай (نوخای) [3, Рис. 91.22(Н)]. В.П. Лебедев допускает, «что выпуск этих монет мог стать одним из поводов резкой